TEMA: MÅNGFALD, JÄMSTÄLLDHET OCH INKLUDERING

SUPERMÅNGFALD OCH POLARISERING BLAND INVANDRADE ENTREPRENÖRER I SVERIGE

Invandrare som startar företag i Sverige utgör ingen enhetlig grupp. Deras bakgrunder, utbildningar, erfarenheter och etableringsmöjligheter varierar kraftigt, vilket påverkar både vilka företag som startas och i vilka branscher de verkar. I denna artikel undersöks hur denna supermångfald samvarierar med entreprenörskapets former i Sverige, före och efter migrationsreformen 2008, och vad det säger om sambandet mellan migration, politik och ekonomiska möjligheter.

ALIAKSEI KAZLOU

Inledning

Under de senaste decennierna har antalet invandrare ökat markant i industrialiserade länder och Sverige är inget undantag. Samtidigt har den svenska migrationspolitiken förändrats flera gånger i takt med skiftande ekonomiska och politiska förutsättningar.[1]

Sverige utgör ett särskilt intressant fall för att analysera sambandet mellan migration och entreprenörskap eftersom omfattande institutionella förändringar har genomförts. År 2008 reformerades reglerna för arbetskraftsinvandring i Sverige. Reformen syftade bland annat till att underlätta rekrytering av arbetskraft från länder utanför EU och att skapa bättre möjligheter för arbete och företagande i Sverige. Därmed förändrades också de institutionella villkoren för utrikes födda entreprenörer. Den svenska invandringen har dock fortsatt att domineras av personer som söker skydd från krig och kriser. Reformen utgör därför ett unikt och hit-

tills i begränsad omfattning studerat exempel på hur policyförändring kan påverka både vilka som blir entreprenörer och vilka verksamheter de etablerar.

Tidigare forskning ger en delvis motstridig bild. Invandringen har gjort den utrikes födda befolkningen alltmer heterogen, i ursprung, utbildning och migrationsskäl, något som brukar beskrivas som supermångfald.[2] Samtidigt visar studier, bland annat från Nederländerna, att utrikes födda entreprenörer fortfarande koncentreras till ett fåtal stagnerande branscher med låga marginaler, även när de har hög utbildning.[3] Mångfalden i erfarenheter, bakgrund och utbildning tycks alltså inte omsättas i motsvarande mångfald i företagande. Hindren verkar dessutom finnas på två nivåer. De flesta hamnar i branscher med låga trösklar, och de som ändå etablerar sig i kunskapsintensiva branscher möter strukturella hinder som begränsar avkastningen. Frågan är därför hur denna supermångfald påverkar vilka branscher som utrikes födda entreprenörer i Sverige verkar i, och vilken avkastning de får.

För att förstå denna utveckling har teorin om blandad inbäddning (på engelska *mixed embeddedness*) länge varit central.[4–5] Teorin betonar samspelet mellan entreprenörers individuella resurser och de institutionella och marknadsmässiga strukturerna som omger dem. Inom denna ram klassificeras utrikes födda entreprenörer vanligtvis i fyra segment utifrån branschernas tillväxtpotential och inträdeströsklar i kombination med entreprenörernas resurser. Trots sin förklaringskraft fångar teorin inte fullt ut den mångdimensionella variationen i exempelvis migrationsmotiv, ursprung, kön, utbildning och nätverk som supermångfaldsbegreppet betonar.

Tidigare studier har ofta byggt på små urval och kvalitativa metoder, medan storskaliga kvantitativa analyser är mindre vanliga.[4] De kvantitativa studier som finns har främst baserats på regressionsmodeller, vilka är väl lämpade för att pröva specificerade samband men mindre lämpade för att explorativt identifiera komplexa samförekomster och dolda gruppmönster. Det finns därför utrymme för kompletterande metodologiska angreppssätt och empiriska undersökningar baserade på omfattande registerdata. Mot denna bakgrund syftar denna artikel till att undersöka hur den ökade mångfalden bland invandrare samvarierar med mönster i entreprenöriell aktivitet i Sverige, samt hur dessa mönster skiljer sig mellan två kohorter av nya invandrare före och efter migrationsreformen 2008. Detta leder fram till följande forskningsfråga: Hur skiljer sig mönstren för entreprenöriell aktivitet mellan olika grupper av nya invandrare i Sverige och hur förändras dessa mönster mellan kohorterna efter migrationsreformen 2008?

Empirin bygger på svenska registerdata och analyseras med hjälp av en kombination av två metoder för datautvinning: klusteranalys och associationsanalys. Kombinationen är ovanlig i forskningen om invandrares företagande och gör det möjligt att undersöka hur supermångfald samvarierar med entreprenörskapets institutionella och marknadsmässiga villkor. Klusteranalysen visar vilka grupper av utrikes födda entreprenörer som framträder i det empiriska materialet, utan att segmenten bestäms på förhand. Associationsanalysen visar vilka kombinationer av egenskaper som är särskilt vanliga inom grupperna. Analysen visar att supermångfalden inte framträder mellan grupperna av invandrade företagare, utan inom dem.

Teoretiskt bidrar studien genom att föra samman supermångfaldsperspektivet och teorin om blandad inbäddning.

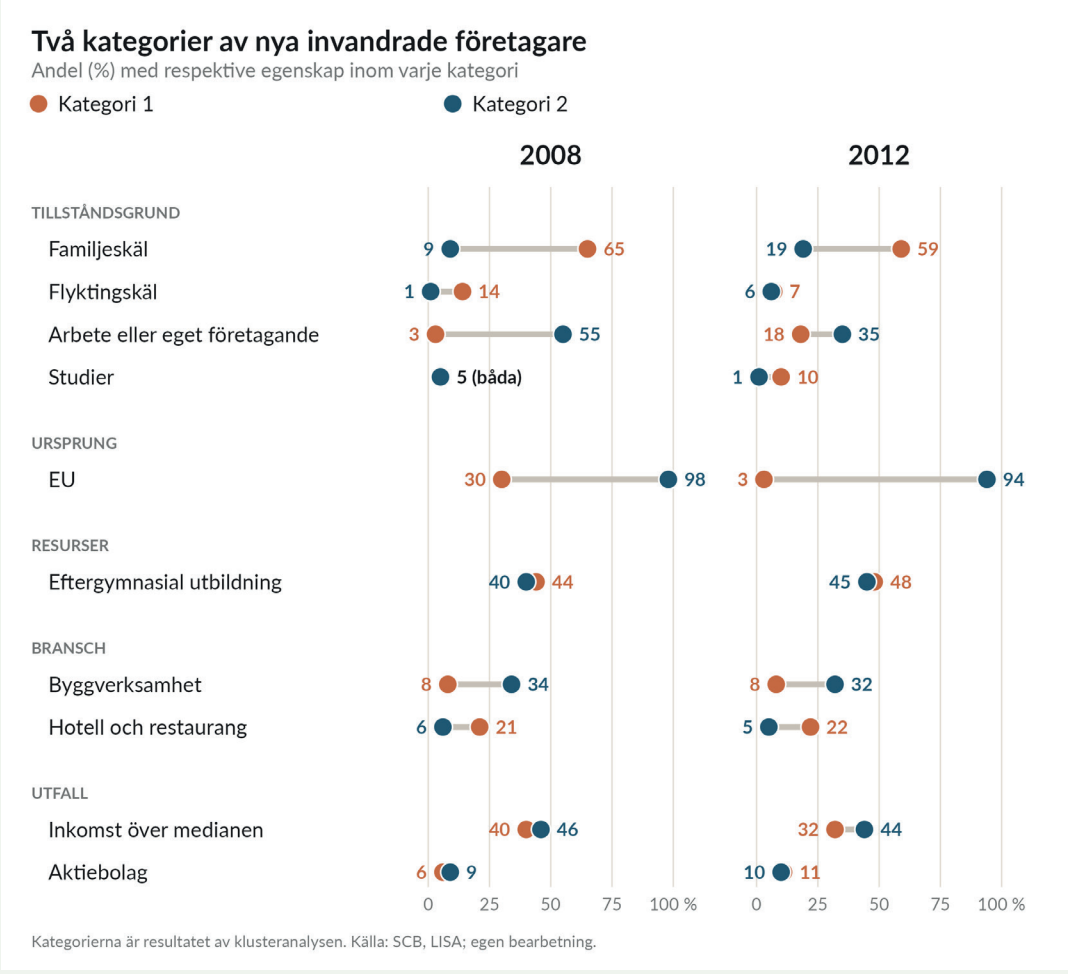
Kombinationen gör det möjligt att analysera hur individuella resurser, migrationsrelaterade egenskaper och institutionella villkor samspelar i olika entreprenöriella mönster. Studien prövar därmed om supermångfaldsperspektivet kan nyansera den segmentering som teorin om blandad inbäddning traditionellt har utgått från. Sammantaget erbjuder studien policyrelevanta insikter om sambanden mellan migrationspolitik, entreprenöriell dynamik och integration. Artikeln bidrar därmed till en djupare förståelse av hur institutionella och sociala förändringar samvarierar med ett mångfacetterat entreprenörskap i Sverige.

Tidigare studier och teoretiskt perspektiv

Den etniska och kulturella mångfalden bland utrikes födda entreprenörer har länge kopplats till ekonomisk utveckling, urban tillväxt och innovation.[6] I takt med ökade migrationsströmmar har denna mångfald inte bara breddats utan också blivit alltmer komplex. Nya grupper av utrikes födda entreprenörer skiljer sig från tidigare grupper genom sina varierande migrationsorsaker, såsom asyl, familjeåterförening, studier, arbete eller entreprenörskap, samt genom könsfördelning, religiös bakgrund, utbildningsnivå och yrkeserfarenhet. Denna komplexitet har beskrivits som supermångfald – ett tillstånd där mångfald inte längre är en fråga om etnicitet enbart, utan ett sammanvävt mönster av multipla dimensioner.[2] Tidigare forskning har ofta kategoriserat entreprenörer som antingen nödvändighetsbaserade eller möjlighetsbaserade.[7] Denna distinktion, som även återfinns i svensk registerforskning, har kopplats till skillnaden mellan låginkomst- och höginkomstentreprenörer.[5] För utrikes födda entreprenörer blir denna uppdelning särskilt relevant: många tvingas in i egenföretagande som en överlevnadsstrategi på grund av diskriminering, bristande erkännande av meriter och begränsad arbetsmarknadsmobilitet. Samtidigt finns en växande grupp invandrare som etablerar innovativa företag, expanderar internationellt och skapar högproduktiva verksamheter, vilket kan beskrivas som en form av ”möjlighetsbaserat entreprenörskap”.[7]

En teoretisk ansats som ofta används för att förstå dessa skillnader är teorin om blandad inbäddning. Teorin utgår från att entreprenöriella möjligheter uppstår i samspelet mellan individens resurser på mikronivå, sociala nätverk på mesonivå och institutionella strukturer på makronivå.[8] Inom den segmentering som används här delas utrikes födda entreprenörer in i fyra grupper utifrån entreprenörernas resurser samt branschernas inträdeströsklar och tillväxtpotential: postindustriella högkvalificerade, postindustriella lågkvalificerade, vakanskedjesektorer och stagnerande högkvalificerade segment.[9] Segmenten illustrerar olika vägar till entreprenöriell mobilitet. Invandrare i restaurang- och detaljhandelssektorer kan exempelvis möta begränsade expansionsmöjligheter i vakanskedjemönster, medan de som verkar inom IT, konsultverksamhet eller design kan ha större mobilitet och tillväxtpotential.

Trots modellens styrka i att integrera individ och struktur har flera forskare påpekat dess begränsningar.[4] För det första fokuserar teorin om blandad inbäddning huvudsakligen på humankapital, medan andra resurser, som kulturell kompetens, transnationella nätverk eller etnisk mångfald, ofta förbises. I en svensk kontext, där invandrare kommer från olika ursprungsländer, riskerar denna reduktion att dölja centrala dimensioner av supermångfald. Eftersom teorin i huvudsak har testats i

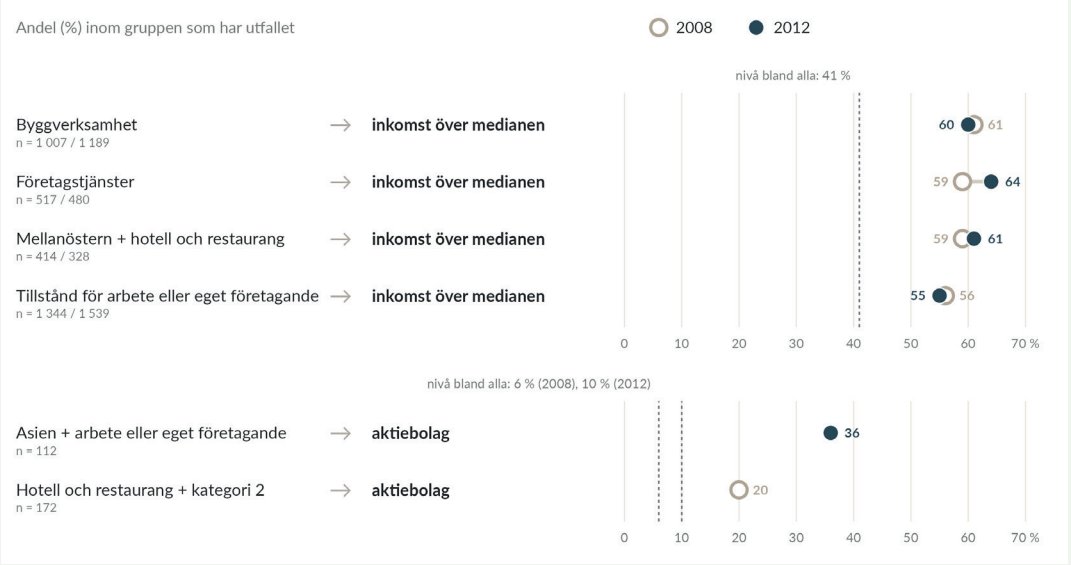

Figur 1. Klusteranalysens resultat.

västeuropeiska välfärdsstater som Nederländerna och Storbritannien, är det också relevant att testa hur väl den belyser villkoren i den svenska välfärdsmodellen.[3]

Ett område som behöver belysas närmare är hur förändringar i institutionella villkor samspelar med utrikes födda entreprenörers resurser och marknadspositioner över tid. Den svenska migrationspolitiken har under 2000-talet präglats av betydande reformer, däribland reformen 2008, som förändrade möjligheterna för tredjelandsmedborgare att få uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet.[8] Denna förändring skapar ett relevant sammanhang för att undersöka om och hur entreprenöriella mönster skiljer sig mellan tidsperioder och invandrargrupper.

Genom att kombinera det teoretiska perspektivet blandad inbäddning med teorin om supermångfald prövar denna studie ett sätt att fördjupa förståelsen av utrikes födda entreprenörer i en kontext präglad av ökande heterogenitet. Supermångfaldsperspektivet bidrar med en analytisk dimension som fångar variationen, till exempel hur kön, migrationsstatus eller utbildningsnivå formar olika vägar till entreprenöriell framgång inom samma bransch. En kvinna med akademisk bakgrund från

Figur 2. Associationsanalysens resultat.

Iran som startar ett konsultföretag inom hållbarhet verkar exempelvis under helt andra förutsättningar än en manlig flykting från Syrien som öppnar en restaurang, även om båda teoretiskt sett placeras inom postindustriella servicesektorer.

Supermångfald innebär inte enbart fler invandrare, utan också en ökad komplexitet i deras interaktioner och bakgrunder. Denna mångdimensionella variation skapar nya mönster av entreprenöriellt beteende som inte fångas av teorin om blandad inbäddning och dess traditionella segmentering. Till exempel kan två invandrare med liknande utbildningsnivå och kapitalresurser hamna i helt olika entreprenöriella banor beroende på deras sociala inbäddning, transnationella nätverk eller erfarenhet av digitala marknader.

I denna artikel integreras därför modellen om blandad inbäddning med supermångfaldsperspektivet för att utveckla ett mer dynamiskt ramverk. Kombinationen möjliggör analys av hur institutionella förändringar (till exempel migrationspolitikens förändring) samspelar med den ökande interna mångfalden bland invandrare (skillnader i resurser, kön, motivation och nätverk) och hur detta i sin tur formar nya entreprenöriella segment och mobilitetsvägar. Till exempel kan en kvinnlig syrisk flykting med akademisk bakgrund initialt starta ett cateringföretag (lågt inträdeshinder, traditionellt ”vakanskedjasegment”), men med tiden använda sina digitala färdigheter och sitt nätverk för att bygga upp en internetplattform för matleveranser. Denna rörelse mellan segment kan ses som ett uttryck för uppåtgående mobilitet inom ramen för supermångfald, något som modellen om blandad inbäddning inte förklarar separat.

Genom att kombinera teorin om blandad inbäddning med supermångfald bidrar denna studie till att utveckla ett analytiskt ramverk som erkänner den ökande interna variationen bland invandrare, betonar samspelet mellan individuella och institutionella faktorer, och möjliggör analys av dynamiska förändringar över tid. På så sätt kan vi bättre förstå hur invandrares varierande bakgrunder, resurser och nät-

verk påverkar deras position i olika entreprenöriella segment.

Den integrerade ansatsen kan synliggöra hur variation i resurser och möjligheter sammanfaller med olika entreprenöriella positioner över tid. Studien går därmed från en analys av resurser och segmentering till en undersökning av om mångdimensionella och föränderliga villkor kan iakttas i det svenska registermaterialet.

Empiriskt sammanhang och metod

Sverige utgör ett intressant sammanhang för att studera utrikes födda entreprenörer i en kontext präglad av starka institutioner och en omfattande välfärdsstat. Den svenska migrationsreformen från december 2008 markerade en tydlig brytpunkt i regleringen av arbetskraftsinvandring: arbetsgivarna fick ett avgörande inflytande över behovet av arbetskraft från tredjeland.[5] Samtidigt infördes en möjlighet för tredjelandsmedborgare att erhålla uppehållstillstånd för att bedriva egenföretagande. Efter två år kunde detta omvandlas till ett permanent uppehållstillstånd, förutsatt att verksamheten genererade tillräckliga inkomster för att försörja företagaren och dennes familj.[10]

Trots de formellt öppna reglerna visade det sig att de flesta tillstånden beviljades personer som redan befann sig i Sverige – ofta studenter, asylsökande eller arbetstagare – och som redan hade byggt upp sociala nätverk och institutionell kännedom i Sverige.[8] Därmed fungerade reformen i praktiken mer som en kanal för statusövergång än som en aktiv mekanism för att attrahera nya internationella entreprenörer. Andra institutionella förändringar under samma period stärkte samtidigt det entreprenöriella ekosystemet. Exempelvis sänktes kravet på aktiekapital från 100 000 till 50 000 kronor år 2010, och senare till 25 000 kronor under år 2020. Myndigheter som Tillväxtverket och Almi Företagspartner fick centrala roller i att erbjuda rådgivning, lån och affärsutvecklingsstöd, ofta med särskilt fokus på kvinnliga, unga och utrikes födda entreprenörer. Parallellt etablerades IFS Rådgivningscentrum och senare DELMI som kunskaps- och policyaktörer inom området invandrarföretagande och migrationspolitik.

Trots dessa insatser visar forskning att det fortfarande finns strukturella hinder. Tillgången till formell finansiering är exempelvis begränsad, och många företagare upplever administrativa barriärer och långa handläggningstider.[11] De flesta invandrarföretag är koncentrerade till lågtröskelsektorer såsom detaljhandel, restaurang och transport, där konkurrensen är hög och marginalerna små.[5] Geografiskt tenderar invandrarföretagande att vara koncentrerat till storstadsregioner som Stockholm, Göteborg och Malmö, där etniska affärsnätverk skapar både möjligheter till resursmobilisering och risker för segmentering.[9] Sammantaget utgör Sverige en institutionell hybrid där ett liberalt migrationssystem samexisterar med en reglerad arbetsmarknad och en omfattande välfärdsstat.

I denna artikel används registerbaserade data från SCB:s LISA-databas, som innehåller detaljerad information om individers demografi, inkomster och branschtillhörighet. Branschkoder (SNI) används för att identifiera de sektorer där invandrare bedriver affärsverksamhet.[9] ”Nya” invandrare definieras som personer som har invandrat högst fyra år före observationsperioden. För att förenkla urval och analys avgränsas två kohorter till en fyraårsperiod, även om längre perioder kan övervägas i andra

sammanhang. Entreprenörskap klassificeras som egenföretagare (EF) eller egenföretagare med aktiebolag (AB).

Studien kombinerar klusteranalys och associationsanalys. Klusteranalysen används först för att gruppera utrikes födda entreprenörer utifrån deras resurser och branschpositioner. Därefter används associationsanalys inom grupperna för att identifiera återkommande samband mellan exempelvis bransch, ursprungsregion, kön och inkomstnivå. En associationsregel skrivs som villkor → utfall och läses som ett samband. Andelen kallas konfidens. Pilen betyder samvariation, inte orsak. Analyserna är explorativa och visar samvariationer, inte kausala samband.

Metoderna svarar mot de två teoretiska perspektiven. Klusteranalysen grupperar företagarna utan att på förhand bestämma hur många grupper det ska bli eller vilka egenskaper som ska skilja dem åt. Därmed går det att se om de segment som teorin om blandad inbäddning förutsäger framträder i data, och längs vilka dimensioner. Associationsanalysen söker i stället efter kombinationer av egenskaper som förekommer oftare än väntat. Det passar supermångfaldsperspektivet, som betonar att dimensioner som ursprung, tillståndsgrund och bransch samverkar. Båda metoderna är beskrivande. De visar mönster, inte orsaker.

Analysen genomförs för två tidskohorter, 2008 och 2012. Jämförelsen gör det möjligt att identifiera stabilitet och förändring i de utrikes födda entreprenörernas sammansättning vid två tidpunkter, i anslutning till respektive efter migrationsreformen 2008.

Resultat

Klusteranalysen identifierar två återkommande kategorier av nyanlända utrikes födda entreprenörer i både 2008- och 2012 års kohorter. I 2008 års kohort utgör kategori 1 en heterogen grupp av entreprenörer med ursprung från en bred uppsättning regioner, med en tydlig överrepresentation från Mellanöstern, Afrika och det forna Sovjetunionen (figur 1). En stor andel i denna kategori har flyktingbakgrund och driver företag inom hotell- och restaurangbranschen. Gruppen kännetecknas av lägre inkomster från företagande.

Kategori 2 utgörs huvudsakligen av entreprenörer från EU-länder. Gruppen är mer homogen och domineras av individer som invandrat för arbete eller egenföretagande. De är kraftigt representerade i byggsektorn och uppvisar högre företagarinkomster än kategori 1.

Motsvarande struktur återkommer i 2012 års kohort. Kategori 1 är ännu mer diversifierad avseende ursprungsland, kön och invandringsmotiv (särskilt familjeanknytning och studier) och har en tydlig koncentration till hotell- och restaurangsektorn. Kategori 2 bestod även 2012 huvudsakligen av EU-migranter med ekonomiska motiv och högre inkomster.

Trots att klustren är distinkta, fångar analysen inte skillnader i prestationsutfall inom grupperna. Den visar dessutom flera täta delkluster samt avvikande observationer som inte låter sig fångas av linjära regressionsmodeller. Dessa mönster pekar på att komplexa samband riskerar att döljas, vilket motiverar nästa analytiska steg av associationsanalys.

Associationsanalysen möjliggör identifiering av frekventa och ibland oväntade mönster. Bland företagare födda i Mellanöstern som drev hotell- eller restaurangverksamhet hade 59 procent en inkomst över medianen år 2008. Motsvarande andel bland samtliga nya invandrade företagare var 41 procent.

Varje rad i figur 2 är en associationsregel (bland dem som uppfyller villkoret till vänster har den angivna andelen det utfall som står till höger om pilen). Pilen betyder samvariation. Den streckade linjen visar andelen bland alla nya invandrade företagare.

För kategori 1 i 2008 års kohort visar samförekomstmönster i figur 2 att gruppen präglas av stark representation från Mellanöstern, Afrika och det forna Sovjetunionen, en stor andel flyktingar, koncentration till hotell- och restaurangbranschen, samt förankring i storstadsregionerna, särskilt Göteborg och Malmö–Lund. Motsvarande mönster observeras i 2012 års kohort. I data från 2012 framträder dessutom studier och familjeanknytning som centrala invandringsmotiv för kategori 1. Det kan indikera att vissa invandrare bytte spår när migrationspolitiken förändrades efter 2008 och gjorde det möjligt att etablera sig som entreprenör. Resultatet visar en överrepresentation av kategori 1 i hotell- och restaurangbranschen.

För kategori 2 i båda kohorterna visar samförekomstmönstren att gruppen domineras av EU-medborgare, entreprenörer med ekonomiska invandringsmotiv och högre inkomster, ofta etablerade i bygg- och tjänstebranscherna. Det finns också en större sannolikhet att de bedriver verksamhet i aktiebolagsform. I 2012 års kohort framgår det dessutom att individer i kategori 2 oftare har inkomster över medianen och i högre grad återfinns i Stockholm.

Associationsanalysen (figur 2) stöder därmed den kategorisering som klusteranalysen (figur 1) gav, men synliggör även intern variation. Framför allt framträder att resursbas (utbildning, migrationsmotiv, ursprung) samvarierar med branschval, företagsform och ekonomiska utfall.

Samförekomstmönstren visar att entreprenörer i byggsektorn har en hög sannolikhet att generera högre inkomster. EU-migranter presterar bättre ekonomiskt än andra grupper. Lokalisering i Stockholm är positivt kopplad till inkomster över medianen och ekonomiska invandringsmotiv är återkommande i regler som indikerar högre inkomst.

Intressant nog identifieras även entreprenörer i kategori 1 i hotell- och restaurangsektorn med inkomster över medianen, trots att detta generellt är en sektor med lägre vinstmarginaler. Detta pekar på betydande heterogenitet inom gruppen.

Liknande mönster återfinns i 2012 års kohort. Där samvarierar kategori 2 med EU-bakgrund, verksamhet i Stockholmsområdet och hög utbildningsnivå.

Företag registrerade som aktiebolag är en indikator på tillväxtpotential. Trots att aktiebolagsregistrering är relativt sällsynt i båda kohorterna visar samförekomstmönster att entreprenörer i kategori 2 har en högre sannolikhet att driva ett aktiebolag. Aktiebolag är vanligare bland dem med ekonomiska invandringsmotiv. I 2012 års kohort är aktiebolag särskilt vanliga bland entreprenörer med ursprung i Asien som är verksamma i Stockholm, vilket också ger ett starkt stöd för supermångfaldshypotesen. Företagsform ingick inte i klusteranalysen i första steget, men samförekomstmönstren visar ändå att kategori 2 har större kapacitet och resurser under båda perioderna.

I båda kohorterna identifieras två återkommande entreprenörsgrupper: en heterogen grupp med lägre inkomster som företagare och en grupp som domineras av EU-migranter med högre inkomster. Grupperna skiljer sig också åt i branschval och företagsform. Mellan 2008 och 2012 förändrades gruppsammansättningen, men analysen kan inte fastställa att förändringen orsakades av institutionella

reformer. Ursprungsregion samvarierar systematiskt med bransch, vilket tillför en dimension utöver humankapital och socialt kapital i den tillämpade analysramen.

Resultaten visar en betydande variation både mellan och inom de två identifierade kategorierna. Ursprungsregion, migrationsmotiv, utbildning och kön förekommer i olika kombinationer med bransch, företagsform och inkomstnivå. Sammantaget är resultaten förenliga med delar av teorin om blandad inbäddning, särskilt resursdimensionens betydelse, men de visar också variation som den använda segmenteringen inte fullt ut fångar. Ursprungsregion och migrationsmotiv samvarierar, tillsammans med humankapital, utrikes födda entreprenörers bransch, företagsform och inkomstnivå.

Slutsatser

Studien identifierar två grupper av nya invandrade företagare i Sverige, och gruppindelningen är i huvudsak stabil i kohorterna från 2008 och 2012. Den ena gruppen domineras av personer som fått uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning och som har ursprung utanför Europa. Den andra domineras av personer med europeiskt ursprung och med tillstånd för arbete eller eget företagande. Det som skiljer grupperna åt är alltså främst vägen in i Sverige. Utbildningsnivån är däremot i stort sett densamma: i båda kohorterna är andelen med eftergymnasial utbildning ungefär lika stor i båda grupperna.

Detta är den viktigaste implikationen av resultatet för teorin om blandad inbäddning. Teorin utgår från att entreprenörens resurser, framför allt humankapital, möter branschens villkor och att det är resurserna som sorterar företagarna mellan segmenten. I dessa data framträder i stället tillståndsgrunden som den dimension längs vilken företagarna grupperar sig. Grupperna hamnar också i olika branscher, den första oftare i hotell- och restaurangbranschen och den andra oftare i byggverksamheten, trots likartad utbildningsnivå. Skillnaderna i inkomster och företagsform finns, men är måttliga.

Associationsanalysen visar samtidigt att gruppgenomsnitten döljer en betydande variation. Bland företagare födda i Mellanöstern som driver hotell eller restaurang låg en klar majoritet över medianinkomsten båda åren, i nivå med byggverksamheten, trots att branschen vanligen beskrivs som en lågmarginalbransch. Supermångfalden framträder alltså inte främst mellan grupperna utan inom dem. Det är också där segmenteringen i teorin om blandad inbäddning behöver kompletteras.

För politiken pekar resultaten på att stödinsatser behöver ta hänsyn till fler dimensioner än utbildningsnivå. Att grupperna har likartad utbildning men verkar i olika branscher väcker frågan om vad som hindrar vissa från att omsätta sin utbildning i företagandet. Den frågan kan inte besvaras med dessa data, som varken visar utbildningens inriktning eller i vilken grad den erkänns på den svenska marknaden. Resultaten talar ändå för differentierade insatser snarare än generella program, eftersom företag i kunskapsintensiva branscher och i branscher med låga trösklar möter olika villkor.

Studien har flera begränsningar. Analysen bygger på två tvärsnitt av nyanlända och följer inte samma personer över tid, vilket innebär att den kan beskriva skillnader mellan kohorterna men inte fastställa vad som har orsakat dem. Reformen 2008 gällde dessutom tredjelandsmedborgare, medan den andra gruppen till stor del består av personer med europeiskt

ursprung som omfattas av den fria rörligheten. Förändringarna mellan kohorterna kan därför inte utan vidare tillskrivas reformen. Båda metoderna är beskrivande och visar samförekomster, inte orsakssamband. För att pröva reformens effekter krävs longitudinella data som följer individer över tid, gärna i kombination med kvalitativa studier av hur företagare uppfattar de institutionella villkoren.

Sammantaget visar studien att utrikes födda entreprenörer inte är en homogen kategori utan aktörer i ett komplext ekonomiskt landskap där resurser, nätverk och institutioner samverkar på nya sätt. Genom att betrakta supermångfalden som en resurs och utforma stödstrukturer som tar höjd för denna variation kan Sverige stärka både den ekonomiska inkluderingen och den långsiktiga hållbara tillväxten. ■

LITTERATUR

[1] Kazlou, A. (2019). *Immigrant entrepreneurs in a changing institutional context: A mixed embeddedness approach*. Linköping University Press.

[2] Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024–1054.

[3] Kloosterman, R., Rusinovic, K. & Yeboah, D. (2016). Super-diverse migrants—similar trajectories? Ghanaian entrepreneurship in the Netherlands seen from a mixed embeddedness perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(6), 913–932.

[4] Högberg, L. & Mitchell, C. (2023). Mixed embeddedness and entrepreneurship beyond new venture creation: Opportunity tensions in the case of reregulated public markets. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 41(2), 121–151.

[5] Kazlou, A. & Klinthall, M. (2019). Entrepreneurial response to changing opportunity structures: Self-selection and incomes among new immigrant entrepreneurs in Sweden. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(5), 859–879.

[6] Hellerstedt, K., Uman, T., & Wennberg, K. (2024). Fooled by diversity? When diversity initiatives exacerbate rather than mitigate bias and inequality. *Academy of Management Perspectives*, 38(1), 23–42.

[7] Åstebro, T., & Thompson, P. (2011). Entrepreneurs, jacks of all trades or hobos? *Research Policy*, 40(5), 637–649.

[8] Kazlou, A., & Urban, S. (2023). Swedish migration policy liberalization and new immigrant entrepreneurs. *International Migration*, 61(2), 87–106.

[9] Kazlou, A. (2026). Where do refugees start up? Industry skills, size and ethnic concentration. *Entrepreneurship & Regional Development*, 1-18. Förpublicerad online.

[10] SFS 2008:884. Lag om ändring i utlänningslagen (2005:716). *Svensk författningssamling*.

[11] Malki, B. (2024). Responding to financing uncertainty in complex settings: The case of immigrant entrepreneurs from the Arab world in Sweden. *Entrepreneurship & Regional Development*, 36(3–4), 366–385.